

TÜRK-İŞ | Haber Bülteni

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No: 10 Kızılay - Ankara | Tel: (0.312) 433 31 25-29 | Faks: (0.312) 433 85 80 - 433 68 09

facebook.com/turkiskonfederasyonu

twitter.com/turkiskonf

www.turkis.org.tr

27 Mayıs 2021

MAYIS 2021 AÇLIK ve YOKSULLUK SINIRI

- ✓ HALKIN GÜNDEMİ GEÇİM SIKINTISI...
- ✓ DÖRT KİŞİLİK AİLENİN AÇLIK SINIRI 2.830 TL, YOKSULLUK SINIRI İSE 9.219 TL
- ✓ MUTFAK ENFLASYONU AYLIK YÜZDE 2,28; YILLIK YÜZDE 18,07 ORANINDA...
- ✓ BEKAR BİR ÇALIŞANIN AYLIK YAŞAM MALİYETİ TUTARI 3.435 TL

Ülke gündeminin sıklıkla değiştiği bugünlerde çalışanların değişmeyen gündemi yine karşı karşıya kaldıkları 'geçim sıkıntısı' konusu oldu. Özellikle üretimin temel girdisi olan akaryakıt fiyatlarında bu ay gerçekleşen artışın önümüzdeki aylarda başta gıda maddeleri olmak üzere birçok temel mal ve hizmet ürünlerine yansımaları bekleniyor. Bu gelişme başta ücretli çalışanlar olmak üzere geniş halk kesimlerinin satın alma gücünü daha da gerilettiler. Çalışanların geçim şartları artan fiyat artışları nedeniyle daha da bozulurken, özellikle geniş tanımlı işsizlikte gelinen aşama geleceğe olan umudu azaltan unsur olmaya devam etti. Özellikle genç ve kadın istihdamında yaşanan gelişmelerin etkisi daha güçlü oluyor. İşten çıkarma yaşağının sona ermesiyle yaşanabilecek yaygın işsizlik ekonomik ve sosyal hayata yansımaları olumsuz olacak.

Küresel salgın döneminde bazı ekonomik tedbirler uygulandı. Bu çerçevede ücretli çalışanlara yönelik olarak işsizlik ödeneği, üç ay daha uzatılan kısa çalışma ödeneği, nakdi ücret desteği gibi koruyucu nitelikteki ödemeler yapıldı. Ancak bu ödemelerin yetersizliği, yükselen enflasyon ve özellikle gıda fiyatlarındaki artışın etkisiyle daha da belirgin oldu.

TÜRK-İŞ Araştırmasının Mayıs 2021 ayı sonucuna göre;

- Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı (**açlık sınırı**) 2.830,17 TL,
- Gıda harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer aylık harcamalarının toplam tutarı ise (**yoksulluk sınırı**) 9.218,79 TL,
- Bekâr bir çalışanın '**yaşama maliyeti**' ise aylık 3.435,22 TL oldu.

Tablo 1: Dört Kişilik Ailenin Açlık ve Yoksulluk Sınırı (TL/Ay)

	Mayıs 2020	Aralık 2020	Nisan 2021	Mayıs 2021
Yetişkin Erkek Gıda Harcaması	669,22	711,22	759,38	776,36
Yetişkin Kadın Gıda Harcaması	563,43	592,22	633,17	649,32
15-19 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	720,21	768,21	819,31	839,08
4-6 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	485,39	518,29	555,28	565,42
Açlık Sınırı	2.438,24	2.589,94	2.767,15	2.830,17
Yoksulluk Sınırı	7.942,17	8.436,27	9.013,53	9.218,79

* Gıda harcaması tutarı, yuvarlama nedeniyle, toplamda farklı olabilmektedir.

Çalışanların ailesiyle birlikte "insan onuruna yakışır bir hayat sürdürmeleri" daha da güçleşmektedir. Asgari ücret açlık sınırının altındadır. Dört kişilik bir ailenin aylık gıda harcaması (mutfak masrafı) bir yıl öncesine göre 392 TL ve yapılması gereken toplam harcama tutarı (aile bütçesi) 1.277 TL artış gösterdi. Yılın sadece ilk beş ayı sonunda, aile bütçesine gelen ek yük ise 783 TL oldu.

TÜRK-İŞ'in verileri temel alındığında "mutfak enflasyonu"ndaki değişim 2021 Mayıs ayı itibariyle şu şekilde olmuştur:

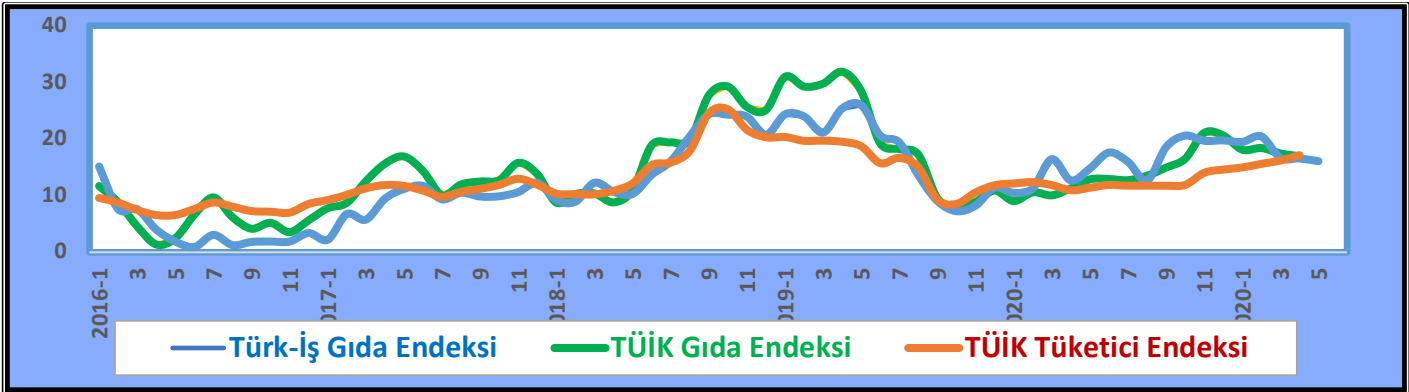
- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin "gıda için" yapması gereken asgari harcama tutarı **bir önceki aya göre** yüzde 2,28 oranında artış gösterdi.
- Yılın **ilk beş ayı** itibariyle fiyatlardaki artış yüzde 9,28 oranında oldu.
- Gıda enflasyonunda **son on iki ay itibariyle artış oranı** yüzde 16,07'dir.
- **Yıllık ortalama artış oranı** ise yüzde 18,07 olarak hesaplandı.

Tablo 2: Gıda Harcamasındaki Değişim

	Mayıs 2018	Mayıs 2019	Mayıs 2020	Mayıs 2021
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	0,34	0,81	2,71	2,28
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	4,85	9,42	12,74	9,28
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	10,30	25,97	14,80	16,07
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı (%)	10,47	22,12	12,82	18,07

TÜRK-İŞ ile TÜİK tarafından hesaplanan gıda fiyatları endeksi ile TÜİK tüketici fiyatları endeksi değişimindeki gelişim -son on iki ay itibariyle- aşağıdaki şekildedir. Gıda fiyatlarındaki artış eğilimi her iki kurumda da benzeri biçimdedir ve gıdadaki fiyat artışı tüketici fiyat endeksinin üzerinde bir seyir izlemektedir.

Şekil 1: TÜİK Tüketici ve Gıda Fiyatları ile TÜRK-İŞ Gıda Harcamaları Endeksi (12 Aylık % Değişim)

TÜRK-İŞ hesaplamasına temel alınan gıda ürünlerinin, doğrudan piyasadan derlenen fiyatlarında 2021 Mayıs ayı itibariyle gözlenen değişim -harcama grupları itibariyle- şu şekilde olmuştur:

- Süt, yoğurt, peynir grubunda; önemli bir fiyat değişikliği görülmedi. Hesaplama yine günlük tüketilen beyaz peynir fiyatı temel alındı. Bu arada, keçi sütünden imal edilen peynirin kilogram fiyatının 80 TL, rokfor peynirin kilogram fiyatının 140 TL olduğunu da not etmek mümkündür.

- Et, tavuk, balık, sakatat, bakliyat ürünlerinin bulunduğu grupta; bu ay balık sezonu sona erdi, tezgahlarda ağırlıklı olarak kültür balıkları yer almaya başladı. Ancak kıyma ve kuşbaşı et fiyatı bu ay da artışını sürdürdü. Aynı şekilde tavuk fiyatı da arttı. Sakatat (ciğer, yürek, böbrek) ürünlerinin fiyatı değişmedi. Yumurta fiyatı geriledi. Bakliyat ürünleri (kuru fasulye, kırmızı-yeşil mercimek, nohut, barbunya vb.) fiyatları aynı kaldı.
  - Bu ay yaş sebze-meyve fiyatları her hafta değişken bir nitelikte gösterdi. Bir yandan devam eden Ramazan ayı ve ardından gelen bayram günleri, bir yandan tüm ülkede uygulanan tam kapanma ve semt pazarlarının her yerde aynı gün ve bir defalık kurulması, alışveriş alışkanlığını ve ürün tedarikinin sürekliliğini olumsuz etkiledi. Ancak son haftada, mevsim şartlarının da etkisiyle bollaşan ürün çeşitliliğine bağlı olarak, yükselmiş olan eski seviyesine geldi. Geçen ay ortalama kilogram fiyatı 7,74 TL olan taze sebze-meyve bu ay aynı kaldı. Ortalama sebze kilogram fiyatı biraz gerileyerek 7,21 TL (geçen ay 7,45 TL) oldu. Ortalama kilogram meyve fiyatı ise 8,50 TL olarak hesaplandı (geçen ay 8,67 TL).
- Bu ay, 17 sebze ve 12 meyve olmak üzere toplamda 29 üründeki fiyat değişimi izlendi ve hesaplama temel oldu. Hesaplama yapılırken -her zaman olduğu gibi- pazarda yaygın bulunan mevsim ürünleri esas alındı. Ürünlerin tek tek ağırlığı yerine harcama sepetindeki meyve-sebze tüketiminin toplam miktarından hareket edildi.
- Ekmek, pirinç, un, makarna, bulgur, irmik gibi ürünlerin bulunduğu grupta; ekmek fiyatı değişmedi. Aynı şekilde un, pirinç, bulgur fiyatı da aynı kaldı. Makarna ile irmik fiyatı ise biraz arttı.
  - Son grup içinde yer alan gıda maddelerinden; tereyağı ve fiyatı ile ayçiçeği yağı değişmedi. Zeytinyağı fiyatı ise arttı. Hesaplama dikkate alınan siyah ve yeşil zeytin ortalama fiyatı, yeşil zeytinden dolayı biraz geriledi. Yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık, ayçekirdeği vb.) ürünleri fiyatı -bayram haftasında- aynı kaldı. Baharat ürünleri (kimyon, nane, karabiber vb.) ile çay ve ıhlamur fiyatı bu ay yine değişmedi. Aynı şekilde bal, reçel, pekmez, şeker, tuz, salça fiyatında farklılık tespit edilmedi.

Konfederasyonumuzca hesaplanan tutarlar ücret düzeyi olmayıp haneye girmesi gereken toplam gelir miktarıdır. Ancak hanede çalışan sayısının sınırlı ve fakat ele geçen ücretin yetersiz olduğu durumlarda, elde edilen gelir birden fazla kişinin geçimini karşılayamamakta, kişi başına "insanca geçim için" yapılması gereken harcama tutarı yetersiz kalmaktadır.

TÜRK-İŞ'in bu araştırması alanında ilktir. Daha sonra bu alanda yapılan benzeri çalışmalara da örnek olmuştur/olmaktadır.

"Açlık ve Yoksulluk Sınırı" çalışmasında hesaplama temel alınan gıda maddelerinin fiyatları, **Konfederasyonumuzca piyasadan, market ve semt pazarları sürekli ve düzenli dolaşarak doğrudan tespit edilmektedir.** Benzeri yapılan çalışmalar gibi, TÜİK tarafından derlenen fiyat verileri kullanılmamakta, ancak gelişmeleri değerlendirmek ve kıyaslama yapmak için sonradan izlenerek kıyaslama yapılmaktadır. **Çalışma bu niteliğiyle bağımsızdır.**

Konfederasyonumuz her ayın son haftasında ve TÜİK açıklamasından yaklaşık bir hafta önce hesaplama sonuçlarını kamuoyuna açıklamaktadır ve bu yönüyle, tüketici fiyatlarındaki artış eğilimini yansıtan "**öncü gösterge**" niteliğini de taşımaktadır.

AÇIKLAMALAR

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine saygın yaşam düzeyi sağlayacak bir gelir elde etmeleri esastır. Yoksulluk, genel anlamıyla, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırı tutarı, bir ailenin, insan onurunun gerektirdiği zorunlu ihtiyaçları karşılayabilmesi için yapması gereken harcama düzeyidir.

Türkiye’de bu konuda düzenli bir çalışma bulunmamaktadır. TÜRK-İŞ, var olan bu eksikliği gidermek amacıyla, **Aralık 1987’den bu yana** düzenli olarak her ay, gıda harcaması tutarını ve buradan hareketle açlık ve yoksulluk sınırını açıklamaktadır.

Türkiye’de yoksulluk sınırı ve yoksulluğun boyutları ile ilgili **ilk resmi çalışma** TÜİK tarafından 14 Nisan 2004 günü açıklanan “2002 Yoksulluk Çalışması”dır.

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine yetecek bir ücret almaları gereği açıktır. Ancak temel ihtiyaçların karşılanabilmesini sağlayacak ve refahtan pay almasını mümkün kılacak ücretin hesabı nasıl yapılacaktır? İşçinin yaşam standardını sürdürmesi ya da iyileştirmesi için gerekli olan tutar ne kadar olmalıdır? Kuşkusuz bu ve benzeri soruların cevabını vermek kolay değildir. Gerekli olacak tutarın hesabı, yaşam standardı ve tüketim alışkanlıklarına da bağlı olarak kişiden kişiye, hatta ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

İşçinin ailesiyle birlikte, insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlayabilecek harcama tutarını belirlemek için yapılabilecek hesaplamalardan biri, beslenmeye ilişkin ihtiyaçların belirlenmesidir. Dengeli beslenebilmek için, yetişkinlerin ihtiyaç duyacağı kalori miktarı ile çocukların yaşlarına göre gerekli olan kalori miktarının ne olması gerektiği hakkında bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Sağlığın korunabilmesi için bu kalorileri sağlayacak besin miktarları yanı sıra, gerekli protein, yağ ve karbonhidrat miktarları konusunda da belirlemelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, farklı büyüklükteki aileler için toplam besin ihtiyacı hesaplanabilmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasında, dört kişilik bir ailenin, bilimsel olarak belirlenmiş **beslenme kalıbı** temel alınmaktadır. Anılan beslenme kalıbı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Teknolojisi Yüksek Okulu’ndan sağlanmıştır. Günlük kalori ihtiyacının hesabında, hem yetişkin kişiler hem de genç ve çocuk nüfus dikkate alınmaktadır. Buna göre yetişkin erkek için 3500, yetişkin kadın için 2300, 15-19 yaş grubundaki erkek çocuk için 3200 ve 4-6 yaş grubundaki çocuk için 1600 kalorilik liste temel alınmıştır.

Çalışmada kullanılan besin grubunda şu besin maddeleri yer almaktadır:

Birinci grupta; süt, yoğurt, peynir... İkinci grupta; et, tavuk, balık, sakatat ürünleri, yumurta, kuru bakliyat (nohut, mercimek, kuru fasulye, barbunya vb.)... Üçüncü grupta; meyve ve sebze... Dördüncü grupta; ekmek, makarna, pirinç, bulgur, un, irmik, diğer tahıl unları... Beşinci grupta; tereyağı, margarin, ayçiçeği yağı, zeytinyağı, zeytin, yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık vb.), şeker, reçel, marmelat, bal, pekmez, tuz, baharat (kimyon, karabiber, pul biber, nane vb.), çay, ihlamur, salça...

Araştırmada, dört kişilik bir ailenin fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı temel alınmaktadır. Ankara’da çalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları market ve semt pazarları ayda iki-üç kez dolaşarak fiyatlar derlenmekte ve yapılması gereken asgari düzeydeki gıda harcaması tutarı hesaplanmaktadır.

“**Açlık Sınırı**” dört kişilik bir ailenin, sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi için bir ayda gıda için yapması gereken asgari harcama tutarını tanımlamaktadır.

İnsan onuruna yaraşır düzeyde yaşam sürdürebilmek için gereken harcama tutarı, hiç kuşku yok ki, gıda ile sınırlı değildir. Gıda harcaması yanında giyim, konut, ulaşım ve diğer ihtiyaçlar için gerekli tutarın da ayrıca hesaplanması gerekmektedir. “**Yoksulluk sınırı**” zorunlu ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcama tutarını ifade etmektedir.

Gıda dışındaki zorunlu harcamaların tutarını ayrıntılı olarak ve tek tek hesaplamak için kullanılabilir “beslenme kalıbı” benzeri bir bilimsel ve objektif yöntem -maalesef- mevcut değildir. Bu tutarın hesaplanmasında, genellikle aile bütçesi yöntemi kullanılmaktadır. Ailelerin elde ettiği geliri ve temel ihtiyaçları için yaptıkları harcamaları gösteren çalışmalardan yararlanılarak bir hesaplama yapılabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, ailelerin toplam harcamaları içindeki “gıda” payı temel alınarak gıda dışı harcamalara ulaşılmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, aile bütçesine yönelik anket çalışması yapılmaktadır. TÜİK, ülke genelinde yaptığı anket ile ailelerin elde ettiği geliri ve tüketim harcamalarını bulmaktadır. TÜİK’in 2003-2004 Hanehalkı Tüketim Harcamaları Anketi’ne göre gıda harcamalarının toplam tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 30,70 oranındadır.* Hesaplamalarda bu oran esas alınmaktadır.

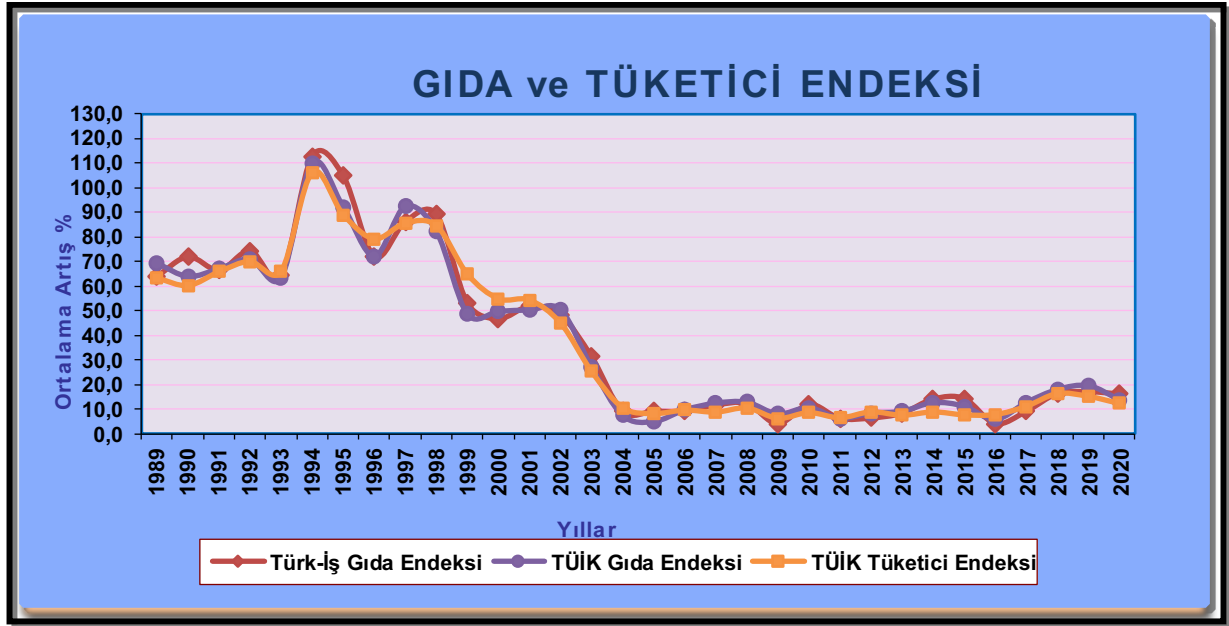
TÜRK-İŞ çalışması sonucu açıklanan **yoksulluk sınırı tutarı, kişinin eline geçmesi gereken ücret düzeyi değildir**. Bu değerlendirme eksik bir yaklaşımın ifadesi olacaktır. Yoksulluk sınırı tutarı, ailenin yapması gereken **insan onurunun gerektirdiği harcama düzeyidir** ve bir bakıma, haneye girmesi gereken toplam gelirin alt sınırını ortaya koyan önemli bir göstergedir. Ancak çoğu zaman, ücretli çalışan ailenin tek gelir kaynağı olduğundan yoksulluk sınırı tutarı olması gereken ücret düzeyi olarak görülmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasıyla hesaplanan gıda harcama tutarında, aylar ve yıllar itibariyle meydana gelen değişimi yansıtan oranları enflasyon verisi olarak değerlendirmek de ihtiyatlı bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Konfederasyonumuzun otuz dört yıldan bu yana her ay düzenli olarak yaptığı gıda harcaması tutarındaki değişim, bir bakıma TÜİK’in açıkladığı tüketici fiyatlarındaki değişimin yönünü ortaya koyan **öncü gösterge niteliğindedir**. Nitekim 1988-2020 yıllarını kapsayan dönemdeki TÜİK tüketici fiyatları endeksindeki artış ile birlikte tüketici fiyatları içinde önemli alt harcama grubu olan gıda harcamalarındaki yıllık ortalama değişim TÜRK-İŞ gıda harcaması ile kıyaslandığında -neredeyse- paralel bir gelişme hemen dikkati çekmektedir.

---

* TÜİK 2005 yılı için bu oranı yüzde 28,3; 2006 yılı için yüzde 28,5; 2007 yılı için yüzde 28,4, 2008 yılı için yüzde 26,6; 2009 yılı için yüzde 26,7; 2010 yılı için yüzde 27,1; 2011 yılı için yüzde 26,2 olarak hesaplamıştır. 2012 yılı için bu oran yüzde 25,1 ve 2013 için yüzde 23,5’dir. 2014 yılı için TÜİK tarafından hesaplanan gıda içi harcama oranı yüzde 22,7’dir ve 2015 ile 2016 yılı için aynı kalmıştır. 2017 yılı için bu oran yüzde 22,4 ve 2018 yılı için yüzde 22,5 olarak hesaplanmıştır. 2019 yılı için bu oran yüzde (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 22,6’dır. 2020 yılı için bu oranı TÜİK yükselterek (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 23,1 olarak hesaplamıştır. .

Ancak, yinelemek gerekir ki, bu çalışma, tüketici fiyatları endeksi olarak değerlendirilmemelidir.

Dar gelirli ailelerin elde ettiği gelirin yeterli ve dengeli beslenme için gerekli harcamaları bile karşılayabilecek düzeyde olmadığı açıktır. Aileler, düşük düzeydeki geliriyle beslenme ve beslenme dışı harcamaları karşılayabilmek için çeşitli malların fiyatlarını da dikkate alarak tüketim malları arasında tercihte bulunmak zorunda kalmaktadır. Çoğu zaman fiyatı yüksek olan gıda maddeleri yerine fiyatı düşük olan gıda maddelerini seçmektedir.

Bu durumda olan aileler, büyük bir olasılıkla beslenme dışı harcamalarının (kira, ulaşım, yakıt, elektrik ve benzerleri) bir kısmını da beslenme harcamalarından kısararak elde edebilmektedir. Sonuçta, **gelir düzeyinin düşük ve yetersiz olması, dar gelirli kişi ve ailelerin sağlıklı ve dengeli beslenme yapmasına yol açmaktadır.**

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan açlık ve yoksulluk sınırı tutarları ile elde edilen gelir arasındaki fark, çalışanların içinde bulunduğu geçim sıkıntısının boyutlarını ortaya koyan önemli bir göstergedir.